

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOI

ABIKS PEDAGOOGIKAT ÕPPIJAILE

II

Partei ja valitsuse otsuseid
kooli kohta

Tartu 1968

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Pedagoogika kateeder

ABIKS PEDAGOOGIKAT ÕPPIJAILE

II

Partei ja valitsuse otsuseid

kooli kohta

Toimetaja H. Liimets

Tartu 1968

S i s u k o r d .

Eessõna

1. Ühtse töökooli põhiprintsiibid
2. ÜK(b)P KK 5. sept. 1931.a. määrusest.
3. ÜK(b)P KK 25. aug. 1932.a. määrus.
4. ÜK(b)P KK 4. juuli 1936.a. määrusest.
5. Väljavõte NLKP programmist.

МАТЕРИАЛЫ

В ПОМОЩЬ ИЗУЧАЮЩИМ ПЕДАГОГИКУ

II

На эстонском языке

Тартуский государственный университет
ЭССР, г.Тарту, ул. Ёникооли, 18

Vastutav toimetaja H. Liimets
Korrektor E. Võhandu

TRÜ rotaprint 1968. Paljundamisele antud 11.IX 1968.
Trükipoognaid 3. Tingtrükipoognaid 2,73. Arvestus-
poognaid 2,5. Trükiarv 2000. Faber 30x42. 1/4.

MB 06508. Tell. nr. 578.

Hind 7 kop.

Käesolevas kogumikus on avaldatud rida haridusalaseid dokumente, mille teadmine on vajalik pedagoogika ajaloo ja pedagoogika kursuse õppimisel. Nende osa kohta tuleb teha mõningaid selgitavaid märkusi.

"Ühtse töökooli põhiprintsiibid" avaldati 16. oktoobril 1918.a. Seda tuleb vaadelda omamoodi seletuskirjana "Ühtse töökooli määruse" juurde. See dokument fikseeris uue nõukogude kooli töö põhimõtted: kooli seos poliitikaga, ilmalikkus, demokraatlikkus, töö rajamine õpilaste aktiivsusele ja isetegevusele, isiksuse kõigi külgede arendamine, õpilaste omavalitsuse ulatuslik rakendamine, mida nõukogude koolis tänapäevalgi.

Tuleb aga silmas pidada, et mitmed selles dokumendis fikseeritud nõuded ei ole meie tänapäeva arusaamadele vastu võetavad, eriti õpetaja osa alahindamine, selle taandamine ainult seltsimehe asendisse, samuti käsitus hariduse sisust. Kõnealuse dokumendi väärtus on eelkõige ajalooline.

Nõukogude kooli ja pedagoogika arengut 20-ndail aastail tuleb vaadelda kui mitmesuguste otsingute ajajärku, kus leiti palju uut ja väärtuslikku, aga esines ka kõrvalekaldumisi K. Marxi ja V.I. Lenini fikseeritud marksistliku pedagoogika põhimõtetest. Eriti suuri moonutusi esines programmide ja polütehnilise õpetamise alal. Sellest tingituna langes õpilaste teadmiste üldhariduslik tase.

Kõnealuste moonutuste vastu ongi suunatud ÜK(b) KK 1931.a. 5. septembri otsus "Alg- ja keskkoolist" ja 1932.a. 25. augusti otsus "Õppeprogrammide ja režiimist alg- ja keskkoolides". Nende otsuste ellurakendamisel kalduti aga ühekülgsusse. Süstemaatilist õpetamist taotledes jäid aja jooksul õigustamatult kõrvale õpilaste iseseisval töö põhi-

nevad tööviisid, mida otsus tegelikult ei välista. Samuti käsitati paindumatult ja lihtsustavalt otsuse teesi, et tund on töö organiseerimise põhivormiks. Need 1931.a. ja 1932.a. otsuste isikukultusest ergutatud väärkäsitused on viimastel aastatel ületatud.

Ka ÜK(b)P KK 1936.a. 4 juuli otsusest "Pedoloogilistest moonutustest hariduse rahvakomissariaatide süsteemis" tegid paljud pedagoogid ja psühholoogid väärad järeldused. Pedoloogia ebateadusliku olemuse ja kahjuliku praktika õigest kriitikast tehti vildakas järeldus: pole oluline uurida last, eriti mitte vanuselisi psühholoogilisi iseärasusi. "See tegi palju kahju pedagoogika arengule ning muutis selle "lapse- tuks", mis on tänini iseloomulik mitte ainult üldpedagoogilistele töödele, vaid ka uurimustele didaktika ja kasvatuses üksiküsimustes".¹ Nii iseloomustab I.A. Kairov 1936.a. otsuse väärilt mõistmise tagajärgi.

Käesolevas kogumikus esitatud otsuste osa hariduselu ja pedagoogika arengus tuleb mõista dialektiliselt: tegemist on nõukogude kooli arengut õigesti suunanud ja ajaloo positiivset osa etendanud dokumentidega, kuid isikukultuseaegne dogmatism ja mõtteahtrus võimaldasid ka nende kõverpeeglilisi mõistmisi ja vastavat praktikat.

Toimetaja

Tartu

3.02. 1963

ÜHTSE TÖÖKOOLI PÕHIPRINTSIIBID

(Ühtse töökooli deklaratsioon)

Avaldati üheaegselt "VNFSV ühtse töökooli põhimäärusega" Riikliku Hariduskomisjoni poolt 16. oktoobril 1918.a.

Saabub uus õppeaasta. Vähegi normaalsete tingimuste puhul koolis tuleks seal Suure Oktoobrirevolutsiooni peegeldusena oodata kardinaalset ja viljakat reformi, mis oleks seevõrra laialdane, et ta viiks vene kooli, vähemalt tema põhiprintsiipide poolest esikohale tsiviliseeritud maailmas.

Muidugi ei saa kool isegi täiesti normaalse olukorra juures kohe ümber sündida ja tegelikkus jääks esialgu enam või vähem märgatavalt plaanidest maha.

Kohe oleme õigustatud lootma ainult osalist reformi, sest meid ei takista üksnes koolide arvu ja nende sisustuse ebapiisavus, õpetajate ettevalmistamatus, vaid ka plaanide puudulik läbitöötatus, mis on tingitud sabotaaži tagajärjel tekkinud täielikust korralagedusest keskametkonnas ja kogu kooliaparaadis. Alles viimasel ajal hakkame sellest üle saama. Osa õpetajaskonna suhtumine komissariadisse on poliitilistel põhjustel jäänud vaenulikuks, vaatamata viimase kõikidele kinnitustele valmisolekust rakendada kõik oma jõud selleks, et meie palju kannatanud kooli ümber kujundada tõeliselt rahvalikuks kooliks. See vaenulikkus on, mõistagi, ülimalt kahjulik keerukale ja õrnale kooliümberreformeermisele, kus oleks hädavajalik kõigi jõudude siiras ja energiline osavõtt.

Kuigi tegelik koolireform kujuneb paratamatult osaliseks (see ei takista reformi siiski olemast kõige radikaalsem seni aset leidnuist, nagu tõendavad juba avaldatud dekreedid),

siis seda vajalikumaks peab komissariaat fikseerida eesmärk, mille poole ta püüdleb. Selleks tuleb kõrvuti teostamisele kuuluvate üksikreformide loetlemisega kohe visandada pilt tollest koolist, mida me taotleme ja mida üksi võime pidada normaalseks uuel Venemaal. Oktoobrirevolutsiooni-järgset koolireformi iseloomustavad teadmiste omandamine ja hariduse eest peetav massiline võitlus. Hariduse Rahvakomissariaat on kohustatud võimalikult kiiremini purustama klassi privilegid sellel, võib-olla, tähtsaimal alal. Asi pole seejuures mitte ainult kooli üldkättesaadavaks muutmises sellisena, nagu ta on, sest sellisena, nagu ta on loodud eelmise režiimi poolt, ei kõlba ta töötavatele massidele; küsimuses on tema kardinaalne ümberkorraldamine tõeliselt rahvaliku kooli vaimus.

Varasema kooli madalamad lülid olid jäetud äärmiselt lohakile või paistsid silma isegi kunstlikult külgepoogitud kahjulike joonte poolest, sest need olid ju "lihtrahva" koolid: nende suhtes ei valitsenud ainult ükskõiksus, vaid otsene pahasoovlikkus ja lõpuks püüd muuta neid jõudumööda rahva teadvuse mürgitamise vahendiks, vastiku truualamluse levitamise vahendiks. Kõrgema astme kool polnud tavalises mõttes valitsevate klasside jaoks, nagu näiteks Inglismaal, vaid lisaks oli ta lihtrahvast orjade truualamlike ülevaatajate dresseerimiseks.

Uus kool ei pea olema üksnes tasuta kõikidel astmetel, mitte ainult kättesaadav ja, võimalikult kiiremini, kohustuslik selleks, et kindlalt juurduda, vaid ta peab olema ka ü h t l u s - ja t ö ö k o o l .

Mis tähendab, et kool peab olema ühtne?

See tähendab, et kogu normaalkoolide süsteem alates lasteaiast kuni ülikoolini kujutab endast üht kooli, üht katkematut treppi. See tähendab, et kõik lapsed peavad astuma ühte ja samasse koolitüüpi ning alustama oma haridust ühtlaselt, et kõikidel neil on õigus tõusta mööda haridustreppi selle kõige kõrgematele astmetele. Võib-olla, et riik lihtsalt füüsiliselt ei tule toime ülesandega silmapilk garan-

teerida kõikidele vene lastele tulevikus ülikooli astumine, kuid igal juhul tuleb kindlustada üleminek ühelt kooliastmelt teisele eelkõige andekamatele, kusjuures eelistatud on proletariaadi ja kehtalurahva lapsed.

Ühtluskooli mõiste ei eelda siiski tingimatult kooli ühetüübilisust.

Keskkomissariaat¹, fikseerinud mõned tingimused, mille täitmine on absoluutselt kohustuslik, jätab ühtlasi laiad võimalused isetegevuseks haridusosakondadele, kes omakorda muidugi ei kitsenda pedagoogiliste nõukogude kasvatusalast loomingut seal, kus see ei lähe kooli demokratiseerimise vastase võitluse teed.

Erainitsiatiivile jäetakse samuti küllaldane tegevusväli.

Programmilise miinimumi määrab kindlaks Hariduse Rahvakomissariaat kõikidele harudele.

Sellegipärast pole võimalus eriteede otsinguteks vene koolile välistatud, ta ei saa olla kõigil astmetel ühtne horisontaalsuunas, kuid peab olema ühtne vertikaalsuunas.²

Riigile on vajalikud spetsialistid. Noorukitel enestel on ilmselt erinevad kalduvused ja anded. Pedagoogika kui niisugune on teadmiste ringi järkjärgulise piiramise poolt, tähelepanu keskendamise poolt spetsiaalselt valitud ainetele, sest haritud inimese ideaalist on samavõrra kaugel nii spetsialist, kellele on võõras kõik inimlik väljaspool tema eriala, kui ka pealiskaudne kõiketeadja, kes teab kõigest natuke ja mitte midagi põhjalikult.

Seepärast lubatakse neljateistkümnendast eluaastast peale, jaguneda mitmeks suunaks või haruks, siiski nõudes, et paljud põhilised ained oleksid ühised kõikidele õpilas-

¹ On mõeldud: Hariduse Rahvakomissariaat. Tõlkija.

² Selle lause mõte on, et koolitüüpe võib olla mitu, kuid iga kõrgem aste peab vahetult jätkama eelneva madalama kooliastme tööd, võimaldades takistusteta ülemineku alt üles.

tele ning õppetöö, pärast jagunemist harudesse käsitleks vastavatele harudele spetsiifilisi aineid eri varjunditega. Mingil juhul ei või neil harudel olla suletud iseloom.

Kõrvuti sellega võib uus kool, nagu allpool on osutatud, tunduvalt oma ilmet muuta sõltuvalt lokaalsetest tingimustest, seejuures mitte kaotades oma üldist iseloomu.

Uus kool peab olema t ö ö k o o l . Kapitalistlikult režiimilt sotsialistlikule ülemineva nõukogude riigi koolile on see muidugi palju kohustuslikum kui eesrindlike kapitalistlike maade koolidele, kus ka muide on tunnetatud tingimatut vajadust töökooli järele ja seda teatud määral realiseeritudki.

Nõue seada töö õpetamise aluseks põhineb kahel täiesti erineval lähtekohal, mille tulemused siiski kergesti liituvad.

Esimeseks lähtekohaks on psühholoogia, mis õpetab meile, et tõeliselt tajutud on ainult see, mis aktiivselt tajutakse. Õpilane januneb liikumise järele, kuid teda hoiti liikumatus olekus. Ta omandab teadmisi erakordse kergusega, kui neid pakutakse rõõmsas aktiivses mängu või töövormis, mis võivad oskusliku organiseerimise juures ühte langeda, kuid teda õpetati senini sõnaliselt ja raamatulikult. Laps on uhke igasuguse praktilise oskuse omandamise üle, kuid talle ei antud neid ü l d s e g i .

Sellelt seisukohalt tähendab tööprintsip aktiivset dünaamilist loovat tutvumist maailmaga. Fröbeli vaimus loodud lasteaed oli tööprintsibi esimeseks süstemaatiliseks rakenduseks ja meie peame nõudma, et õpetus ka kooli vanematel astmetel, laiema teadmisteringi juures oleks kohandatud samale printsibile.

Teiseks allikaks, mis tänapäeva eesrindlikku kooli lähendab tööle, on vahetu soov tutvustada õpilastele seda, mida neile on elus kõige rohkem vaja, mis praegusel ajal etendab domineerivat osa, nimelt põllumajanduslikku ja tööstuslikku tööd selle kõigis eri vormides.

Tuleb siiski silmas pidada, et kui me sugugi pole spet-

siaalse tehnilise hariduse vastu vanemal astmel, siis protesteerime energiliselt igasuguse tööalase silmaringi ahendamise vastu ühtluskooli madalamatel astmetel, s.o. vähemalt kuni 14. eluaastani.

Esimesel astmel põhjeneb õpetamine enam või vähem käsitöö iseloomuga protsessidel, vastavalt laste jõule ja nende loomulikele kalduvustele selles vanuses. Teisel astmel nihkub esiplaanile tööstuslik ja põllumajanduslik töö selle tänapäevastes ajastu vormides. Kuid üldiselt pole töökooli eesmärk sugugi mitte dresseerimine selleks või teiseks ametiks, vaid polütehniline haridus, mis võimaldab lastel praktikas tutvuda kõigi tähtsamate tööde meetoditega, osalt õppetöökojas või kooli farmis, osalt vabrikus või tehases jne.

Nõnda ühelt poolt peab laps õppima kõiki aineid jalutades, kollekttsioneerides, joonistades, fotografeerides, modelleerides, voolides, liimides pappi, vaadeldes taimi ja loomi, kasvatades neid ja hoolitsedes nende eest. Keel, matemaatika, ajalugu, geograafia, füüsika ja keemia, botaanika ja zoologia, - kõik need õppeained mitte ainult ei võimalda loovaid aktiivseid õppemeetodeid, vaid nõuavad neid.

Teiselt poolt peab kool, lähenedes ideaalile, õpetama õpilastele peamisi töövõtteid järgmistel aladel: tiseri- ja puusepatöös, treimises, sepistamises, vormide valmistamises ja valutöodes, metalli treimises, metallide keevitamise ja jootmise alal, karastamis- ja puurimistöös, nahatöodes, trükkimises jne. Maal on mõistagi keskseks, mille ümber koondub õpetamine, põllumajandus.

Tööle heldelt kulutatud aega ei tule kahetseda. Pühendades sellele 10 nädalatundi vandusid ameeriklased, et laste teadmised ei jäänud seetõttu maha, vaid kasvasid. Nõnda säästab töö rakendamine koolis teiste ainete aega, nagu tunnistavad ameerika pedagoogid.

Lisaks mõjub see soodsalt õpilaste psüühilisele kasvule arendades võimsalt tähelepanu, täpsust, leidlikkust

jne. Tehniliselt hea käte areng kutsub automaatselt esile mõnede tähtsamate ajukeskuste arengu.

Polütehniliselt kasvatatud 14-aastane nooruk on suuteline suure kiirusega omandama iga spetsiaalsust.

Heidame pilgu sellele, kuidas toimub õpetamine teadmiste omandamise mõttes koolis, kus domineeriv osa on töö.

Piirid üksikute ainete vahel sulavad kokku, seda müüdugi täiel määral elementaarkoolis, milleks on lasteaiast viimased aastad. Siin taanduvad peaaegu kõik ained ühele suurele veel diferentseerumatule õppeainele: tutvumisele lapsi ümbritseva loodusliku ja ühiskondliku keskkonnaga töö kaudu. Mäng, jalutuskäik, vestlus annavad materjali kollektiivsele ja individuaalsele mõttele laste tegevuses. Alates lapsest endast ja tema ümbrusest võib kõik olla küsimuste ja vastuste, jutustuste, kirjandite, kujutamise ja matkamise objektiks. Õpetaja süstematiseerib ja suunab lapse teadmistejanu ja tema vajadust liikumise järele ilma mingi surveta nõnda, et tulemused oleksid kõige rikkalikumad. See kõik ongi põhiline õppeaine, justkui laste entsüklopeedia.

Õpetamise kõrgemal astmel ilmselt ei piirdata sellega. Peamiseks muutub süstemaatiline töö kindla teadmistetsükli omandamisel. Kuid see üksikute distsipliinide õpetamine ei tohi milgil juhul välja tõrjuda entsüklopeedilisust, mis siingi jääb tähtsale kohale, kuid omandab mõneti teise iseloomu. Nüüd muutub karakterseks nimelt inimliku kultuuri ja looduse vaheliste seoste tundmaõppimine.

Entsüklopeediline õpetamine, mis esimesel astmel (8-13 eluaastani) keskendub tööprotsesside ümber, tuleb jaotada kaheks tsükliks või kontsentriks, mis erinevad materjali paigutuse ja õpetamise meetodite poolest. Esimesel perioodil toimub õpetamine varem valitud esemete seeria alusel. Õpilastele esitatakse tundmaõppimiseks see või teine produkt või kultuuri element, mida vaadeldakse igakülgselt nii loodusliku materjalina kui ka töötlemise tulemusena. Samal ajal omandatakse lühikesi teatmeid selle füüsikalistest ja keemilistest omadustest, päritolust ja arengust. Pärast

seda kirjeldatakse kõiki siia kuuluvaid andmeid töö ajaloo-
 (töötlemise viisid minevikus) ja lõpuks tänapäeva tööstuse
 võtteid antud objekti tootmisel. Mõistagi, et lihtne jutus-
 tus peab jääma viimasele kohale, esiplaanil seisku aktiivne
 omandamine. Seepärast tulebki objektid valida niisuguse ar-
 vestusega, et nende tundmaõppimine võiks toimuda ekskursioo-
 nide, elava vaatluse ja suurema osa vastavate tööaktide ise-
 seisva reprodutseerimise teel. Lapsed võivad ka ise endale
 leida igasuguseid neid huvitavaid objekte, mida nad hakkavad
 uurima õpetaja ja vanemate seltsimeeste abil, kuid need va-
 bad harrastused ei pea segama läbimõeldud kursuse omandamist,
 mis põhineb didaktiliselt täiuslikemate objektide valikul.
 Selle tulemuseks oleks terviklik, olgugi et lühendatud, mine-
 viku tähtsamate momentide ja muu hulgas ka rea loodusteadus-
 like andmete tundmine.

Teisel korral võetakse läbi ligikaudu samade teadmiste
 mõneti laiendatum tsükkel süstemaatilises ajaloolises järg-
 nevuses, s.t. töö abil, töö ajaloo ja selle alusel kogu
 ühiskonna ajaloo.

Kogu kultuuri areng tööalaste võimaluste kasvu alusel
 tuleb neil läbi võtta mitte ainult raamatute või õpetaja
 jutustusele toetudes, vaid teatud määral ka elus; mitte ai-
 nult nende mõistus, vaid ka keha, eelkõige käed tuleb peri-
 oodiliselt võimalikult täielikult lülitada metslase, nomaadi,
 ürgse põlluharija, barbari, suurte jõgede kuningriikide,
 antiik- ja keskaja jne. olustikku.

Selle aine, s.o. kultuuri entsüklopeedia, õpetamine
 võib kergesti muutuda ebasoovitavalt pealiskaudseks, kui pole
 küllaldaselt ettevalmistatud õpetajaid. Nimetatud aine ja
 selle metoodika õppimine tuleb viivitamata sisse viia peda-
 googilistesse instituutidesse, koolidesse aga järkjärguli-
 selt vastavalt ettevalmistusega õpetajate olemasolule.

Teise astme koolides muutub töö entsüklopeedia sotsio-
 loogia kursuseks, mis käsitleb töö evolutsiooni ja selle tu-
 lemusel loodud majanduslikke formatsioone. Kõrgelearenenud
 masinalist tootmist tuleb palju täpsemalt ja sügavamalt,

teaduslik-tehnilisel tasemel tundma õppida, kusjuures kaas-
aegset ühiskonda ja tema vastuolusid (töö ja kapital, sot-
sialism ja kapitalism) tuleb käsitleda statistilises ja ju-
riidilises valguses. Sotsioloogia kursus peab liituma tea-
duse ajaloo süstemaatilise tundmaõppimisega, kusjuures tea-
dust vaadeldakse tihedalt seotuna majanduseluga, niihästi
oma vaadete ja meetodite kujunemise suhtes kui ka majandus-
elu edasise muutumise põhjusena. Muuhulgas ergutatakse
alati ka õpilaste vabaharrastusi, eriti huvitavate momenti-
de esiletõstmisega: isiklikud uurimused, kirjandid, referaa-
did, mudelid, kollektsoonid jne.

Nagu juba väitsime, mida kõrgem kooliaste, seda suurem
osa on entsüklopeedia kõrval õppeainetel, s.o. süstemaati-
listel õpingutel spetsialistide juhtimisel emakeeles, mate-
maatikas, geograafias, ajaloos, bioloogilistes distsipliin-
ides, füüsikas ja keemias, võorkeeltes.

Need õpingud peavad olema omakorda läbitud töömeeto-
dist. Peale selle peavad vastavad raamatukogud, laboratoo-
riumid ja kollektsoonid olema teatud tundidel kättesaada-
vad õpilastele vabaharrastusteks. Eriti suure tähtsuse
omistame sellele, et töö, millel põhineb õpetamine uues koo-
lis, peab olema reaalne tootev töö, õpilaste reaalse osa-
võtuga maa majanduselust.

Pidades meeles Marxi sõnu, et laste töö tehastu tuleb
muuta needusest terve, tervisliku ja aktiivse tunnetamise
allikaks, - kus kool seob end lahutamatuult naabruses asuvate
tootmisettevõtetega ning viib lapsed vabrikusse ja tehasesse,
raudteele ja tööstustesse - kõikjale, kuhu kohalikud tingi-
mused võimaldavad, viib neid mitte ainult ekskursioonile,
mitte vaatama, vaid tööle. Kuid see töö toimub õpetajate
kontrolli all ja ei kaota kunagi pedagoogilist iseloomu.
On lubamatu, et see toimuks tervist kahjustavas vormis või
et seda ei saadaks kogu aeg füüsiliste vilumuste ja tunne-
tuse avaldumine.

Teise astme koolid võivad olla väga mitmekesised töö-
liigi suhtes, mille alusel toimub polütehnilise kultuuri

tundmaõppimine. Seda ja elavas seoses sellega kogu loodus- ja ühiskonnateaduste tsüklit võib omandada peaaegu igast tootmisalast lähtudes, sest kõik nad on tänapäeval tihedalt läbi põimunud. Tekstiilivabrik, metallurgia- ja suhkrutehased, puidutöötlemise töökoda, merendus, põllumajandus, raudteed ja trammid, post ja telegraaf jne.- igaüks neist võib olla õpetamise aluseks. Kui füüsiliselt võimalik, tuleb muidugi pärast 4-aastast tööd valikut uuendada, niivõrd kui õnnestub. Kui taoline uuendamine pole võimalik ja tuleb piirduda kohaliku tootmisalaga, siis tuleb siiski vältida, et antud kool ei muutuks omamoodi kutsekooliks ja taotlema tänapäeva tööalase kultuuri tutvustamist tervikuna, toetudes konkreetsetele tootmisaladele.

Esteetilised ained: voolimine, joonistamine, laulmine ja muusika ei ole midagi teisejärgulist, mingi elu luksus. Eriti joonistamine ja voolimine kui selle abiaine peavad olema silmapaistval kohal. Õpilane peab oma pliiatsi näol järk-järgult omandama uue eriti täpse ja kujundliku kõne organi. Joonistamist õpetatakse alguses laste vaba fantasia loomingu meetodil, mälu järgi. Pärast seda nad lähevad üle joonistamisele natuuri järgi didaktiliselt valitud objektide seeria alusel ja lõpuks hargneb siit täpne matemaatiline joonestamine ühelt poolt ja kunstiline joonistamine teiselt poolt. Ainult sellel viimasel staadiumil on lubatav ka teoreetiliste andmete süstemaatiline õpetamine.

Joonistamine peab olema aluseks kõigi ainete õpetamisele nii õpetaja kui ka õpilase käes. Eskiis, projekt, illustratsioon peavad käima kaasas iga tunniga. Joonistamine ja voolimine peavad olema samaaegselt n.-õ. silma ja kompimise gümnaastikaks, koordineerima nägemismuljeid ja liigutusreaktsioone, tutvustama esemete mõõtudega alates geomeetriselt õigetest kehadest, seda eriti õpetamise esimestel astmetel. Arendades edasi meetodeid, mida harilikult kasutatakse heades lasteasutustes, tuleb teritada silma ka värvide suhtes. Värvispektri tundmaõppimine kõikides selle huvitavates suhetes, nüanssides ja kombinatsioonides

nides, orienteerumise võime arendamine ja lõpuks akvarellide kasutamine on sama hädavajalikud nagu ainult joonistamine ning peavad toimuma viimasega paralleelselt. Samuti peavad laulmine ja muusika olema seotud kuulmise aiendamisega, rafineerimisega. Rütmikale ja koorile kui ainetele, mis arendavad kollektiivseid vilumusi ja võimeid üldisteks elamusteks ja tegevusteks, tuleb siin anda kõige tähtsam koht. Üldse esteetilise hariduse all ei tule mõista mingit lihtsustatud lastekunsti õpetamist, vaid meelegaorganite ja loominguiliste võimete süstemaatilist arendamist, mis laiendab võimalusi nautida ilu ja luua seda. Tööalane ja teaduslik haridus ilma selle elemendita oleksid hingetud, sest nii töö kui ka teaduse lõppeesmärk on elurõõm imetlemises ja loomingus.

Tööprintsip koolis soodustab suurimal määral laste füüsilist arengut, kuid selle eesmärgi jaoks on töö iseeneest ebapiisav. Massiline võimlemine, lihaskonna individuaalne arendamine arsti järelevalve all, mäng, mis läheb aegamööda üle tõsiseks spordiks, ent siiski ilma ebaterve võistluvaimuta - niisugune olgu tee füüsilise kasvatuse alal. Võimlemine ja sport ei pea arendama ainult jõudu ja osavust, vaid ka võimet täpseteks kollektiivseteks tegevusteks, vastastikuse abistamise vaimu jne. Kooli arst-pedagoogi pidev ja tähelepanelik osavõtt kooli elust, need on laste õige arengu hädavajalikud tingimused. Kool peab andma lastele ka tervisliku toidu või vähemalt hommikusöögi.

Õppeaasta jaotatakse kaheks tegevuste kategooriaks: talvised, normaalsed tegevused, ja suvised, kus on ülekaalus tööd vabas õhus, põllumajanduslikud tööd.

Koolipäev võib ainult osaliselt olla koormatud programmiliste töödega (mitte üle 4 tunni I astme koolis ja 5-6 tundi II astme koolis), ülejäänud aeg tuleb osalt jätta õpilastele vabaks kasutamiseks koolis, osalt täielikuks puhkuseks. Tunniplaan tuleb koostada sellise arvestusega, et ei väsitataks õpilast ühetoonilisusega. Reformeeritud kooli erakordselt tähtsaks printsipiiks on õpetamise või-

malikult täielikum individualiseerimine. Individualiseerimise all tuleb mõista iga õpilase kalduvuste ja karakteri iseärasuste analüüsi õpetaja poolt ning kooli poolt õpilastele pakutava ja neilt nõutava võimalikult täielikku kohandamist nende isiklikele vajadustele.

Palume selgelt eristada õpetamise individualiseerimist individualismi vaimust. Kasvatuslik kool peab püüdma kõrvaldada laste hingest, nii palju kui võimalik, need egoismijooned, mis inimene on pärinud minevikult, ja valmistada teda ette tulevikuks. Juba koolipingist alates tuleb püüda kujundada kindlaid kollektiive ja arendada suurimal määral võimet ühisteks elamusteks ja solidaarsuseks.

Sellega ei ahendata individualiseerimist. Kõrgemaks väärtuseks jääb ka sotsialistlikus kultuuris isiksus. Kuid see isiksus võib kogu võimaliku luksusega oma algeid arendada ainult harmoonilises ja solidaarses võrdsete ühiskonnas. Individualism koolis arendab püüdlust olla alati esiplaanil ja kasutada teisi enda heaks. Sotsialistlik kasvatus, mis ühendab psüühiliste kollektiivide moodustamise taotluse peene individualiseerimisega, veeb sellele, et isiksus on uhke kõigi oma võimete arengule, millega võib teenida üldsust. Eesmärgiks on siin vältida kõike, mis pidurdaks eriti andekate natuuride arengut. Kuigi see eesmärk on auväärne ning selle suhtes ei või mingil moel olla hoolimatu, siiski tähtsaim on teine - vähendada niivõrd kui võimalik mahajääjate arvu. Isegi eesrindlikes demokraatlikes maades on õppetöös ebaedukate arv tohutu. Õigus on ameerika pedagoogil, kes ütles, et kui mõni vabrikudirektor rikuks niipalju toormaterjali, kui mitu protsenti on ebaedukaid õpilasi isegi parimatel koolidel, siis selline direktor kõrvaldataks kohe ametist.

Hoolitsus mahajääjate eest, see on demokraatliku kooli esimene mure, sest mahajäämus ei johtu rõhuval enamusel juhtudest mitte looduspäraste võimete puudumisest, vaid halvematest kodustest tingimustest. Isegi kodanlikus Ameerikas on seda ülesannet niivõrd väärikalt hinnatud, et

tööle mahajäänute eriklassidesse võetakse ainult kõige kogenumaid õpetajaid, kõige meisterlikumaid; nende töö on kõige paremini tasutud ja neid austatakse kõige rohkem. Kui neil kohe ei õnnestugi midagi ette võtta eriti edukate kasuks, siis mahajääjad ei tohi mingil juhul jääda ilma kooli erilisest hoolitsusest.

Eriklasside instituut nõrgalt edasijõudvatele on kohustuslik igale vähegi õigesti korraldatud koolile.

Ei või lõpetada meie esialgseid nõudmisi rahuldava õpetamise kokkuvõtlikku kirjeldamist, pööramata tähelepanu meie kooli arendamise kahele täiesti paratamatule tingimusele: kool peab olema võimalik ja ühine mõlemale sugupoolele.

Neid kaht põhimõtet siin argumenteerida pole mõtet. Märgime ainult tungivat vajadust neid printsiipe laialt propageerida elanikkonna hulgas. Sellel alal pörkab uus kool kokku laialt levinud ja seetõttu justkui eriti demokraatlikena paistvate eelarvamustega. Sellel alal ei ole võimalik peaaegu midagi saavutada jõuga, kuigi oleme teadlikud konfessionaalse kooli arvatutest pahedest. Kooli vabastamine kiriku mõjudest pole üksnes tähtis, vaid otse olulisim konsekvents tema üldisel vabastamisel nendes riiklikest kütkeist, milles ta oli orjade voorusteks nimetatavate moraalsete pahede taimelavaks.

Poiste ja tütarlaste koosõpetamine on andnud kõikjal, kus ta on sisse viidud, parimaid tulemusi. "Praegusel ajal enam ei püüta tõestada, räärib Whipple, "et tütarlapsed pole suutelised sooritama samu töid ja niisama edukalt kui seda teevad poisid; igapäevane kogemus tõestab vastupidist; nüüd katsutakse tõestada, et nad teevad seda kahjustades oma tervist."

Seda tõestada pole siiski võimalik: on ju vaimsed võimed ja füüsiline jõud ka poiste hulgas väga ebavõrdsed. Kaasõpilaste jõudude ebavõrdsuse küsimus tuleb lahendada õpetamise individualiseerimise teel, kuhu kuulub ka sotsiaalsete iseärasuste arvestamine. Eesrindlik pedagoogika nõuab

erilist tähelepanu kooli kasvatuslikele funktsioonidele, mis viimasel ajal on toodud ohvriks õpetamisele; esiplaanile nihutati intellekt, unustati karakteri kujundamine ja tahte arendamine.

Selles suundumises pedagoogilise voluntarismi poole on palju tõtt. Samaaegselt hakkas ilmema ka teine tendents: individualismilt, muretsemiselt sellepärast, kuidas kasvandikku paremini relvastada tulevaseks karjääriks, elu konkurentsiks (mille poolest paistis eriti silma kodanlik, võrdlemisi vaba kool), minnakse üle kasvavas põlvkonnas solidaarsuse ja ühiskondlikkuse algete arendamisele.

Kahjuks on tõelised põhjused, mis olid nende otsingute aluseks, äärmiselt antipaatsed. Need on vahetult seotud kapitalismi arengu imperialismi faasiga, sõjalise riigi kultusega ja sellest tuleneva vajadusega senikuulmatu jõuga sisendada noorukitesse distsipliinitunnet ning ennastohverdavat andumust riigi Molokile. Just seda nimetatakse praegu kodanikukasvatuseks ja selle peamiseks pühamuks on mitmesuguste fraasidega ülevõõbatud šovinism.

Kodanlik maailm kõigub kahe pooluse vahel. Ühel pool on individualism, mida nõuab eraomandi ja konkurentsi maa maailm, teisel pool truualamus, isiksuse neelamine, kodanliku riigi hierarhilise, sõjalis-tööstusliku masina poolt. Tõepoolest, mõlemad on võrdselt halvad. Meie ei unusta, nagu juba ülal tähendatud, isiksuse õigusi omapärasele arengule. Meil pole mingit põhjust seda kärpida, petta ega valada vägivaldsetesse vormidesse: sotsialistliku ühiskonna tegevus ei seisne kasarmulikus ühetoonilisuses, kunstlikus dresseerituses ega religioosuses või esteetilises pettuses, vaid reaalses huvide solidaarsuses. Seepärast ongi meile omane sügavama ühtsuse printsiip maksimaalse mitmekesisuse juures. Kuivõrd õpetamises tuleb kõige tähtsam koht anda individualiseerivale meetodile, siis samavõrra on aga kasvatuses kõige üllam ülesanne luua koolikollektiiv, mida liidab rõõmus ja kindel seltsimehikkus, mis arendab noorukis vastavaid kalduvusi ja jätab

tema hinge laia ühiskondlikkuse, võime reaalselt, kogu südamest tunda end suure terviku solidaarse osana. Vabatahtlik distsipliin, vastastikune abistamise vaim, koostöö, omavalitsus täieliku võrdsuse alustel, koori-printsiip kõikjal, kus see on võimalik, mitmekesised tööd, koori-printsiip kõikjal, kus see on võimalik, mitmekesised tööd, mis on suunatud ühise keeruka resultaadi saamisele - need on printsiibid, mis koos inimesoo mineviku ja tänapäeva tundmaõppimisega teadusliku sotsialismi valguses annavad meile sellise kodaniku, kes on meile vajalik ja keda kunagi ei kasvata kodanlik kool, mis oskab toota ainult egoiste ja karjalambaid. Kooli

Kooli eesmärgid on kodanlikes ringkondades eemaletõukavad, kuid vähemalt mõned meetodid, mida kasutavad parimad kodanlike pedagoogide hulgast, pälvivad tähelepanu. Tõepoolest tark ja kogenud pedagoog ei saanud märkamata jätta, et kõigile küsimustele - kuidas kasvatada tahet, kuidas kujundada karakterit, kuidas arendada solidaarsuse vaimu - on vastuseks üksainus maagiline sõna - t ö ö .

On loomulik, et tahet ei saa arendada teisiti, kui arendades mitmekesist ja sihipärast aktiivsust. See aga saavutatakse muidugi õigesti korraldatud töö õpetamisega, millega antud juhul tuleb siduda mängu ja sporti. Milliseid iseloomu jooni peame pidama kõige soovitatavamateks - püsivust, tööarmastust, solidaarsuse vaimu jne. Kuid kõik need iseloomujooned tulenevad kasvatustööga tegelnud isikute kategoorilise arvamuse järgi täiesti loomulikult töökasvatusest. Lõpuks, kui võrd meie töökasvatuse all ei mõista sugugi mitte individuaalset käsitöö õpetamist, vaid tutvumist vabrikutehase tööprotsesside ja kollektiivse tööga, sedavõrd toome kooli endasse seda suurt kollektiviseerivat jõudu, mis on liitnud ja sulatanud ühtseks tänapäeva proletariaadi. Sotsialistlik kool on kasvatustöös suhtes kohustatud täies ulatuses välja arendama töökasvatuse printsiibi, mida aralt ja moonutatult kasutab eesrindlik kodanlik pedagoogika.

Kui oluline ka pole tahte ja solidaarsuse kasvatamisel tööprintsip, viljakaid tulemusi võib neil aladel saavutada siiski ainult sel juhul, kui kooliolustik on õigesti korraldatud. Siia kuulub eelkõige õpetajate vennalik, armastav ja võrdne suhtumine õpilastesse. Juba sellest tuleneb, et reformeeritud koolis ei või olla mitte mingit karmust, mitte mingeid karistusi. Küsimuste hulgas, mis Ameerikas esitatakse eksamineeritavale õpetajaameti kandidaadile, on niisugune; kas arvate end olevat võimeline hoidma klassis distsipliini ilma karistusteta? Selle küsimuse peab endale esitama reformeeritud kooli iga õpetaja. Nagu on tõendanud Ameerika ja Norra koolide kogemus, küllaldaselt rõõmus ja pingeline töö lausa hävitab kõik need intsidendid, mis vastupidisel juhul tõukavad õpetajaid distsiplinaarkaristustele. "Osake lapsi tegevusse rakendada!" - see on ainuke koolidistsipliini reegel.

Õpetaja peab leidma tee õpilaste huvide juurde. Ja ei tohi näida neile ülemusena, mingi erilise igava ja targutava inimesena kes kunagi ei mõista noorukit. Tuleb osata olla vanemateks lasteks, vanemateks vendadeks mitmevanuselise koosseisuga perekonnas, milleks on kool.

Lapsed peavad osa võtma kogu kooli elust. Selleks peab neil olema omavalitsuse õigus ja võimalus pidevalt aktiivselt vastastikku üksteist abistada. Valmistades saama riigi kodanikeks, peavad nad võimalikult varem tundma end oma kooli kodanikena.

Õpilaste kooliomavalitsuse võib jaotada 3 rubriiki: õpilaste osavõtt kooli juhtivatest nõukogudest, vastavalt reeglitele, mis on toodud ühtse töökooli põhimääruses, puht õpilasgruppide omavalitsus. Siin tuleb vältida seda, mille vastu suurimal määral patustab Ameerika kool, s.o. valimisõiguse alusel omamoodi väikeste türannide või asendamatu oligarhide esiletõstmist. See pahe süveneb, kui sellise oligarhi nimetab õpetaja. Klass või mingi muu õpilaste grupp peab end ise valitsema kogu oma massiga. Selleks luuakse võimalikult suurem hulk ameteid; kohustu-

sed jaotatakse mitmesse ossa, alates eksperdist mängudega ühenduses tekkinud tüliküsimuste alal, kohtunikust, klassi esindajast õpetajate ees ja lõpetades klassitahvli, põrandate puhtuse, puhveti heakorra jne. eest vastutajatega.

Need ametid ei pea olema pikaajalised. Lapsed peavad nendel aladel korda ühest päevast kuni kahe nädalani, vahetused toimuvad järjekorras või liisu alusel. Tark Ateena demokraatia, kartes valimisintriige ja pseudodemokraatlikku vägivalda, pidas nendest printsipiidest kinni isegi traagiliselt tõsisel riigi valitsemises. Seal võis see muidugi tuua suurt kahju. Kuid õpilaste omavalitsuse alal, mis puudutab ainult nende olustiku pisiprobleeme, ületavad sellise tava head küljed tema pahed.

Kolmandaks, õpilastele tuleb anda avarad võimalused iga laadi ühingute nii püsivate kui ajutiste organiseerimisel. Laskeme neid luua teaduslikke ringe, ajakirjade toimetusi, poliitilisi klubisid, spordiühinguid, koore, orkestreid korraldada balle, näitusi jne.

On soovitav, et õpetajad nendest ühingutest osa võtaksid vennalikult, õpilastega võrdsetes tingimustes. Hindamata kasvatuslik ja õppealane tähtsus on ja peab olema nende ühingute hulgas kooli kooperatiivil.

Niisugused jooned määratlevad üldiselt kooli siseolustiku. Õpilaste avalik arvamus peab olema küllalt tugev ja kui tarvis, siis väljenduma teatud ühiskondliku kohtuotsuse vormis nende suhtes, kes rikuvad seda reaalselt ja vaba, kuid siiski kindlat korda, mille poole püüdes kool.

Mis puutub kooli administratsioonisse, siis vastavad reeglid on esitatud ühtse töökooli põhimääruses.

Siin esitatud pilt koolist pole küll ideaalne, kuid vähemalt täiesti rahuldav. Meie seisukohalt pole see aga kohe realiseeritav.

Käesoleva deklaratsiooni ülesandeks on niisuguse üldise koolitüübi kindlaksmääramine, mille poole me esmajoonel püüdleme. Selle ühise eesmärgiga tulevad kooskõlastada mõnevõrra erinevad jooned, mis sisaldavad juba avaldatud

või praegu avaldatavates dekreetides, mis uue õppeaasta algusega muutuvad kohustuslikeks.

Siin visandatud plaanide reaalne täitmine sõltub tohutul määral kahest tingimusest: esiteks, riigil olemasolevatest rahalistest vahenditest; teiseks, õpetajaskonna ettevalmistatuse tasemest.

Mitte kuskil maailmas ei pea keskvoim üksi tervenisti ülal rahvuslikku kooli, kõikjal on abiks kas õppemaks, mida kuskil veel kõigil kohtuastmetel kaotatud, kulu- või kulude kandmine kohaliku elanikkonna poolt, mille tähtsus on veelgi suurem. Venemaa praeguste olude juures loobume vabatahtlikult õppemaksust ja vaevalt võib arvestada kuigivõrd olulist toetust kohalikest kassadest. Vaatamata sellele, vaatamata hukutavale korralagedusele ja ahastust tekitavale viletsusele, millesse on meie kodumaa tõuganud kuritegelik sõda ja revolutsiooni vapustused, oleme siiski õigustatud ootama ärganud rahvalt ja tema loodud riigivõimult tohuid jõupingutusi riigimajanduse, tarvitades seda sõna kõige laiemas tähenduses, kõige tähtsama ala õige korraldamise nimel, kõige peamise riikliku ürituse - rahvahariduse nimel. Praegustes rubla ostujõu languse ajal vajaksime kohe palju miljardeid ja me oleme veendunud, et saame need nõukogude võimu keskorganeilt.

Kuid asi ei piirdu sellega; laostumine avaldub ka äärmises õpikute ja õppevahendite puuduses, paljusid neist ei saa osta või luua mingi raha eest. Moskvas ja Petrogradis on loodud spetsiaalsed õppevahendite komiteed, kes on seadnud oma ülesandeks võitluse selle puudusega ning võimalust mööda hakkavad seda omamoodi saatuslikku probleemi lahendama. Kindlaks määranud reformeeritud kooli vajadused selles suhtes, ei peata meid mingid ohvrid; me tuleme vastu sellele vene rahva spetsiifilisele näljale massilise tootmise ja hulgaliste ostude, sealhulgas ka välismaalt, gigantse kirjastuse, ladude ja võimsa ekspeditsiooni loomise teel. Kuid ka sel juhul, kui meil poleks puudust mitte ainult rahast vaid ka reaalsest vahenditest, jääks meile kahtlemata tohutu õpetajate pöud.

Me juba rääkisime sellest, et üldise kohustusliku hariduse, kas või lihtsa kirjaoskuse kehtestamine ei ole meile otsekohe käesolevast aastast alates saavutatav küllaldase hulga vähegi ettevalmistatud õpetajate puudumise tõttu. Ka sellisel juhul, kui räägime ainult koolivõrgu plaanipärasest laiendamisest ja koolide järkjärgulisest viimisest selles deklaratsioonis märgitud tasemele, torkab valusalt silma erinevus selle vahel, millised õpetajad meil peaksid olema ja millised tegelikult on. Kui püstitatud ja selgesti tähistatud eesmärk ajendab meid tööle laialdase ja keeruka ala igas harus, siis on selge, et haruks, millest peaksime kinni haarama esmajärjekorras, on õpetajate ettevalmistamine.

Selleks, et olemasolevat õpetajate koosseisu tutvustada töökooli printsiibiga, õpetamise uute meetoditega korraldasime kõikides kubermangudes kokku üle 100 lühiaegse pedagoogilise kursuse. Saabuval õppeaastal hakkavad need kursused plaanipäraselt töötama üle kogu Venemaa sellise arvestusega, et 3-4 aasta jooksul kõik olemasolevad õpetajad teevad need läbi. Samaaegselt kursustega on otsustatud igas kubermangus organiseerida näidistöökoolid, kus võib elava eeskuju varal näha, kuidas tuleb korraldada uut kooli.

Käesolevast õppeaastast alates antakse õpetajatele teaduslikke komandeeringuid kõrgematesse õppeasutustesse enesetäiendamiseks nii pedagoogilistes kui ka üldhariduslikes distsipliinides.

Sellest kõigest on aga liiga vähe, et reformeeritavad koolid saaksid uued õpetajad. Nõukogude võim ei unusta hetkekski, et tõeliselt sotsialistlikku töökooli võib luua ja juhtida ainult revolutsiooniline õpetaja - sotsialist. Õpetajate-sotsialistide kaadri loomine on Hariduse Rahvakomissariaadi üks tähtsamaid ja vastutavamaid ülesandeid. Selle eesmärgi saavutamiseks on otsustatud eelkõige avada kõikidele demokraatlikele elementidele, kes siiralt tahavad pühenduda pedagoogilisele tegevusele, sõltumatult hariduslikust tsensusest vaba pääs kõikidesse pedagoogilistesse

õppeasutustesse. Pedagoogilistesse õppeasutustesse sisseastujate üldine areng tehakse kindlaks kollokviumi teel.

Kõigi muude võrdsete tingimuste puhul antakse otsustav eelis proletaarsete organisatsioonide ja kehvikute komiteede kandidaatidele.

Uue õpetaja kujundamise alal pooldab Hariduse Rahvakomissariaat otsustavalt sellist tüüpi kõrgemate pedagoogiliste õppeasutuste loomist, mis võiksid olla töötavate masside huvidele andunud õpetajate-sotsialistide kindlaks kasvulavaks. Kahjuks on olemasolevate pedagoogiliste õppeasutuste täielik asendamine mainitud tüüpi ühtse kõrgema pedagoogilise õppeasutusega tuleviku küsimus. Koheselt asusime ülemineku abinõuna kõigi õpetajate instituutide, seminaride ja alaliste pedagoogiliste kursuste reorganiseerimisele kõrgemateks pedagoogilisteks õppeasutusteks, mis peavad andma sügavalt haritud pedagooge, kes on võimelised õpetama gruppi sugulasaineid. Samad õppeasutused hakkavad ette valmistama eelkoolikasvatuse ja koolivälise hariduse tegelasi ning tööpõhimõtte kooli juurutamise instruktoreid.

Uue õpetajate kaadri kiireks ettevalmistamiseks kavatsime veel sellel õppeaastal avada aastaste pedagoogiliste kursuste uue võrgu, kasutades selleks edukalt kõiki demokraatlike jõude kõrgemate koolide ja pedagoogiliste õppeasutuste õppejõudude hulgast.

Õppe- ja kasvatustöö küsimuste teaduslikuks läbitöötamiseks ja pedagoogiliste õppeasutuste professorite ettevalmistamiseks otsustasime juba saabuval õppeaastal asuda esialgu kas või üheainsa Kõrgema Pedagoogika Akadeemia rajamisele.

Propaganda täiskasvanute hulgas ei ole suuteline ümber kujundama rahva hinge. Aktiivseks abiks selles suunas mõjuvatele stiihilistele faktoritele luuakse uued koolid. Kujundada uus õpetaja, tähendab poolenisti luua uus kool ja aidata kaasa uue demokraatia loomisele.

Hariduse rahvakomissar A. Lunatšarski,

Avaldatud "Известия Всероссийского Исполнительного Комитета" № 225/469/ от 16 октября 1918.

ALG- JA KESKKOOLIST.

Väljavõte ÜK(b)P Keskkomitee 5. septembri 1931.a. määrusest.

Teostades Kommunistliku Partei programmi, mille järgi "kool peab olema mitte ainult kommunismi põhimõtete elluviijaks üldiselt, vaid ka proletariaadi ideelise ja organisatsioonilise kasvatusliku mõju teostajaks töötavate masside poolproletaarsetele ja mitteproletaarsetele kihtidele, eesmärgiga kasvatada sugupõlve, kes on suuteline lõplikult kehtestama kommunismi" (ÜK(b)P programm), - on proletaarne riik saavutanud määratu suurt edu koolivõrgu laiendamisel ja kooli ümberkorraldamisel. Alg- ja keskkooliõpilaste arv on tõusnud võrreldes 1914. aastaga 7,8 miljonilt 20 miljonile 1931. aastal. Põhjalikult on muutunud kooli sotsiaalne koosseis: tööliste ja maatöötajate laste hulkade lapsed, kellel varem ei olnud võimalust koolis õppida, on nüüd kooli põhiliseks kontingendiks. Emakeelne õpetus haarab Nõukogude Liidu kultuuriliselt kõige enam mahajäänud rahvaid ja teostub seitsmekümnes keeles.

Põhimõtteliselt teissuguseks on muutunud kogu koolitöö sisu.

Nõukogude kool, seades oma ülesandeks "ette valmistada igakülgsest arenenud kommunistliku ühiskonna liikmeid", annab lastele võrratult laiemat ühiskondlik-poliitilist silmaringi ja üldise arenemise kui ennerevolutsiooniline kodanilik kool. Viimastel aastatel on tõusnud laste üldhariduslik tase nõukogude koolis.

Eriti tõhusaid tulemusi on kool saavutanud pärast partei XVI kongressi ajaloolist otsust üldise kohustusliku alghariduse kehtestamise kohta. Ainult viimase aastaga on alg- ja keskkooliõpilaste arv tõusnud 13,5 miljonilt 20 miljonile. Peale selle on vabriku-tehasekoolides ja tehnikumides 1,4 miljonit õpilast.

Kõrvuti otsustavate sammudega kooliealiste laste kohustusliku õpetuse teostamisel on kool märgatavalt jõudnud edasi kooliõpetuse sidumisel tootva töö ja ühiskondliku tegevusega, millega on pandud alus kooli ümberehitamiseks polütehnilisel baasil.

Töökodade arvu suurenemine, kuigi neid ei ole veel küllaldaselt ja nad on tehniliselt halvasti sisustatud, koos teoksil oleva koolide kinnistamisega tehaste, sovhooside, masina-traktorijaamade ja kolhooside juurde, lubab üha laiemalt ja kiirenevalt arendada kooli polütehniiseerimist.

Ometi, vaatamata kõikidele nendele saavutustele, Keskkomitee konstateerib, et nõukogude kool kaugelki veel ei vasta nendele määratu suurtele nõudmistele, mida esitab teemale sotsialistliku ülesehituse praegune etapp. Keskkomitee arvab, et kooli põhiliseks puuduseks antud momendil on see, et kooliõpetus ei anna vajalikul hulgal üldhariduslike teadmisi ja puudulikult lahendab ülesannet ette valmistada tehnikumide ja kõrgema kooli jaoks täiesti kirjaoskajaid inimesi, kes hästi oleksid omandanud teaduste põhialused (füüsika, keemia, matemaatika, emakeel, maateadus jt.). Seetõttu kooli polütehniiseerimine paljudel juhtudel omandab formaalse iseloomu ega valmista ette lapsi kui igakülselt arenenud sotsialismi ehitajaid, kes seeksid teooria praktikaga ja valitseksid tehnikat.

Igasugune katse lahti kiskuda kooli polütehniiseerimist teaduste, eriti füüsika, keemia ja matemaatika süsteematisest ja kindlast omandamisest, milliste õpetamine peab toimuma täpselt kindlaksmääratud ja hoolikalt väljatöötatud õppeprogrammide ja õppeplaanide alusel täiesti kindlate tunniplaanide järgi, on polütehnilise kooli ideede kõige jämedam moonutamine. "Kommunistiks võib saada vaid siis, kui rikastad oma mälu kõikide nende teadusvaradega, mida inimkond on välja töötanud" (Lenin, Teosed, venekeelne väljaanne, k. XXV, lk. 388)¹.

¹ Lenini märkused N.K. Krupskaja teeside kohta polütehnilisest haridusest.

Keskkomitee paneb ette võtta kooli edaspidise töö- aluseks Lenini poolt veel 1920. aastal antud juhised. Rõhutada- des, et polütehnikiseerimise küsimusi ei tohi mõista abstrakt- selt, et neid küsimusi tuleb lahendada tihedas seoses partei ees seisvate konkreetsete ülesannetega, Lenin näitas, et on vaja:

1) Vältida varajast spetsialiseerumist, välja töötada sellekohane instruksioon.

2) Laiendada kõigis tehnilistes kutsekoolides üldhari- duslikke aineid.

3) Vaieldamatuks ülesandeks võtta kohene üleminek polü- tehnilisele haridusele, või õigemini - praegu võimalike, po- lütehnilisele haridusele suunduvate korralduste viivitamatu teostamine.

Laudseppi ja lukusseppi me vajame kohe. Ilmtingimata. Kõik peavad saama laudseppadeks, lukusseppadeks jne., kuid teatava üldhariduslike ja polütehniliste teadmiste miinimumi lisandamisega."

"Teise astme koolide (12 - 17), õigemini teise astme kõr- gemate klasside ülesandeks on anda täielikult oma eriala tund- vat, suutelist meistriks saama ja asendama praktiliselt ette- valmistunud laudseppa, puuseppa, lukusseppa jne., aga sel tingimusel, et see "käsitööline" omaks laia üldhariduse (tun- neks vähemalt nii- ja niisuguste teaduste põhialuseid; täp- selt näidata, mida nimelt), oleks kommunist (täpselt näidata, mida peab teadma, omaks polütehnilist silmaringi ja tunneks polütehnilise hariduse algmeid, põhialuseid.

N i m e l t :

a) põhimõisted elektrist (täpselt kindlaks määrata, mil- lised);

b) elektri rakendamises mehaanilises tööstuses;

c) sama - keemiatööstuses;

d) sama - Vene NFSV elektrifitseerimise plaanist;

e) külastaks vähemalt 1-3 korda elektriijaama, tehast, sovhoosi;

f) tunneks see- ja seesuguseid agronoomia põhialuseid

jne., oleks üksikasjalikult läbi töötanud teadmiste miinimumi."

Kõigest sellest lähtudes ÜK(b)P Keskkomitee m ä ä -
r a b :

I. Kooli põhilised ülesanded.

Ette panna liiduvabariikide hariduse rahvakomissariaatidele viivitamata organiseerida õppeprogrammide teaduslik-marksistlikku läbitöötamist, kindlustades nendes süstematiseeritud teadmiste täpselt piiritletud ringi (emakeel, matemaatika, füüsika, keemia, maateadus, ajalugu), selle arvestusega, et 1. jaanuarist 1932.a. alustada õppetööd ümbertöötatud õppeprogrammide järgi.

Ühtaegu õppeprogrammide ümbertöötamisega peavad hariduse rahvakomissariaadid tarvitusele võtma abinõud, mis kindlustaksid õpetamise tegelikku võimalust uute õppeprogrammide järgi (õpetajate instrueerimine, vastavate juhendite väljaandmine jne.).

Rakendades nõukogude koolis mitmesuguseid uusi õppemeetodeid, mis võiksid soodustada algatus- ja teovõimeliste sotsialistliku ülesehitustöö tegijate kasvatamist, on vaja pidada otsustavat võitlust kergemeelse meetodilise prožektöörluse vastu, eelnevalt praktikas läbi proovimata meetodite massilise levitamise vastu, mis eriti eredalt viimasel ajal on ilmnenud nn. "projektide meetodi" rakendamises. Antileninlikust "kooli väljasuremise" teooriast tuletatud katsed võtta kogu koolitöö aluseks nn. "projektide meetod" viisid tegelikult koolide hävitamiseni.

Keskkomitee kohustab liiduvabariikide hariduse rahvakomissariaate viivitamata organiseerima ja tõstma vajaliku teaduslikku uurimistööd, selleks kaasa tõmbama parimaid parteilisi jõude ja seda ümber korraldama rangelt marksistlik-leninlikel alustel.

Lähtudes sellest, et kommunistliku kasvatuse koostisosaks osutub polütehniline õpetus, mis peab andma õpilastele teaduste alused, tutvustama õpilasi "nii teoorias kui ka

praktikas tootmise kõigi peamiste harudega", teostama "õpetuse ja tootva töö tihedat sidet", - ette panna liiduvabariikide hariduse rahvakomissariaatidele. 1931.a. kestel luua koolide juures töökodade ja töötubade tihe võrk, ühendades seda tööd koolide kinnistamisega käitiste, sovhooside, MPTJ-de ja kolhooside juurde lepingute alusel.

Õpetuse ühendamist tootva tööga tuleb teostada niisugusel alusel, et õpilaste ühiskondlik-tootev töö alluks kooli õpetuse ja kasvatuses eesmärkidele.

Sotsialismi perioodil, mil proletariaat teostab klasside lõplikku hävitamist terava klassivõitluse tingimustes, omab erakorralist tähtsust kindlailmeline kommunistlik kasvatus nõukogude koolis ja võitluse tugevdamine igasuguste katsete vastu külge pookida nõukogude õpilastele anti-proletaarse ideoloogia elemente.

Sellega seoses paneb Keskkomitee parteiorganisatsioonidele ette tugevdada kooli juhtimist ja võtta vahetu järelvalve alla ühiskondlik-poliitiliste distsipliinide õpetamise seisukord seitsmeaastastes koolides, pedagoogilistes tehnikumides ja pedagoogilistes kõrgemates õppeasutustes.

Rõhutades vajadust tähtajaks täita Keskkomitee 25. juuli 1930.a. määrust üldise kohustusliku alghariduse kohta, Keskkomitee, eesmärgiga kiireimalt teostada partei programmi nõudeid üldise ja polütehnilise hariduse kohta kõikidele lastele ja noorukitele kuni 17. eluaastani, paneb NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogule ette välja töötada üldise kohustusliku seitsmeaastase hariduse plaan.

II. Kooli metoodilise juhtimise parandamine.

Märkides kaadri ja kooli metoodilise juhtimise organisatsioonide mitterahuldavat seisukorda rahvahariduse organites, Keskkomitee paneb Kultuur-propaganda osakonnale ette koos hariduse rahvakomissariaatidega ja rahvuslike

kommunistlike parteide keskkomiteede kultuur-propaganda osakondadega ühe kuu vältel välja töötada abinõud, mis on vajalikud marksistlik-leninliku kaadri ettevalmistamisel meetodiliseks tööks rahvahariduse osakondades, ning tugevdada meetodilise juhtimise juhtivaid lülisid parimate partei teoreetiliste ja pedagoogiliste jõududega.

Märkides teaduslike uurimisasutiste tunduvat eemalemäämist pedagoogika alal kooli praktilistest ülesannetest, ÜK(b)F Keskkomitee paneb liiduvabariikide hariduse rahvakomissariaatidele ette koondada vastavate teaduslik-uurimis-instituutide töö peamiselt kooli praktiliste töötajate poolt kogutud kogemuste uurimisele ja üldistamisele, eriti polütehnikiseerimise alal.

Kohustada liiduvabariidide hariduse rahvakomissariaate võtma haridusorganite süsteemi, alates rajoonilülidest, instruktoreite instituut, kes annaksid pidevalt praktilist abi õpetajale tema igapäevases koolitöös. Instruktorid komplekteerida kogunud õpetajaist, kes hästi tunnevad kooli ja tema ülesandeid, arvestades neid mitte vähem kui kaks rajooni kohta.

Kohustada kõiki kommuniste, kes on juhtivas töös rahvahariduse alal, lühima aja jooksul tundma õppima koolitöö meetodilist külge.

V. Kooli valitsemine ja juhtimine.

Märkides liiduvabariikide hariduse rahvakomissariaatide viimaste aastate saavutusi kogu oma organisatsioonilise töö ümberkorraldamisel, partei Keskkomitee rõhutab, et koolitöö kvaliteedi parandamine pole võimalik, ilma et hariduse rahvakomissariaadi organid otsustavalt tõstaksid kooli juhtimistöo kvaliteeti, kiireimalt üle lähaksid operatiivsele, konkreetsele ja diferentseeritud juhtimisele, arvestades üksikute oblastite ja rajoonide majanduslikku ja poliitilist tähtsust, rahvuslikke erinevusi jne., kindlaks

määrates rahvahariduse kõikides lülides range isiklik vastutus kätteusaldatud töö eest. Keskkomitee nõuab rahvahariduse kõikidelt organitelt uuesuunalist tööd ja juhtimist vastavalt suurenenud nõudmistele, milliseid esitab koolile rahvamajanduse sotsialistlik rekonstrueerimine.

Keskkomitee paneb liiduvabariikide hariduse rahvakomissariaatidele ette otsustavalt ümber korraldada rahvahariduse organite juhtimise praktika, kujundades seda tõesti operatiivseks ja diferentseerituks, koondades tähelepanu tähtsaimatele tööstusrajoonidele (metall, süsi, nafta jne.), sovhoosidele, masina-traktorijaamadale, täielikult kollektiviseerunud rajoonidele ja uutele ehitustele. Kõrvaldada "võrdsustav" suhtumine jõudude ja vahendite jaotamisse, kontsentreerides neid kõigepealt sotsialistliku ülesehitustöö juhtivatele aladele.

Liiduvabariikide hariduse rahvakomissariaatidel kindlustada kooli üksikjuhtimise elluviimist. Ametiühinguorganisatsioonidel osutada sel alal vajalikku abi rahvahariduse organitele.

Organiseerides praktilist abi õpetajaile nende töös, liiduvabariikide hariduse rahvakomissariaadid peavad tõstma õpetajaskonna vastutust koolitöö kvaliteedi eest, esile tõstes ja ergutades ustavaid ja oma tööd tundvaid õpetajaid.

Laste omavalitsuse organite tööd koolis korraldada selliselt, et see oleks tpeamiselt suunatud õppetöö taseme tõstmisele ja teadliku distsipliini tugevdamisele koolis.

Keskkomitee leiab, et käesoleva määrusega seatud ülesannete edukaks teostamiseks tuleb liiduvabariikide hariduse rahvakomissariaatidel pidada otsustavat võitlust rahvahariduse organites nende elementidega, kes tõrguvad suunamast koolitööd käesoleva määrusega näidatud sihis ning õppetöö taseme tõstmise asemel kas harrastavad pahempoolust teesklevat sõnadetegemist või kisuvad tagasi kodanliku kooli poole.

Keskkomitee rõhutab kooli suurenevat tähtsust ja osa sotsialistlikus ülesehitustöös. Keskkomitee paneb kõikidele organisatsioonidele ette pidada süstemaatilist ja lakkaamatut võitlust partei poliitika oportunistlike ja antileninlike moonutuste vastu koolitöö alal. Edu võitluses peamise hädahuga polütehnilise kooli ülesehitamisel - partei poliitika parempoolsete oportunistlike moonutustega, mis viivad keeldumisele kooli polütehneerimisest, katsetele säilitada vana suulist kooli, teoreetilise õpetuse lahutamisele praktikast - eeldab võitluse tugevdamist pahempoolsete oportunistlike moonutustega, teooriaga "kooli väljasuremisest" ja õpetaja osa vähenemisest.

Keskkomitee juhib kõikide parteiorganisatsioonide tähelepanu vajadusele otsustavalt suurendada tähelepanu massikoolile, õpetaja tööle ja kooli igapäevase konkreetse juhtimise tugevdamisele.

ALG- JA KESKKOOLI ÕPPEPROGRAMMIDEST JA REŽIIMIST.

UK(b)P Keskkomitee määrus 25. augustist
1932.a.

ÜK(b)P Keskkomitee konstateerib, et Vene NFSV alg- ja keskkooli viimase aasta vältel, seoses üldise koolikohustuse kehtestamisega ja üleminekuga teaduste süstemaatilisele omandamisele kindlate õppeplaanide, õppeprogrammide ja tunniplaanide alusel, on toimunud märgatav murrang. Ometi ei ole veel lõplikult kõrvaldatud kooli põhiline puudus, mis seisneb selles, "et kooliõpetus ei anna vajalikku hulka üldhariduslikke teadmisi ja lahendab mitterahuldavalt ülesannet ette valmistada tehnikumide ja kõrgemate koolide jaoks täiesti kirjaoskajaid inimesi, kes hästi valitseksid teaduste põhialuseid (füüsika, keemia, matemaatika, emakeel, maateadus jne.)". (ÜK(b)P Keskkomitee määrus 5. septembrist 1931.a.)

Selle tähtsamateks põhjusteks osutuvad õppeprogrammide puudulikkus (eriti kooli 2. kontsentrini osas - 5., 6. ja 7. hüpif), koolitöö meetodite mitterahuldav seisukord ja nõrk metoodiline juhtimine hariduse rahvakomissariaatide ja nende kohalike organite poolt, nõrk distsipliin koolis, mõnikord aga koguni - distsipliini ja korra täielik puudumine.

On vaja samuti märkida kooskõlastamise puudumist koolisüsteemi üksikute lülide vahel, mistõttu alg- ja keskkool väljalastavate kontingentide suuruselt ega teadmiste tasemelt ei lahenda rahuldavalt kaadri ettevalmistamist tehnikumidesse, kõrgematesse tehnilistesse õppeasutistesse ja ülikoolidesse astumiseks.

ÜK(b)P Keskkomitee otsustab:

I. Õppeprogrammidest.

Konstateerides, et pärast Keskkomitee 5. septembri 1931.a. otsust Vene NFSV Hariduse Rahvakomissariaadi alg- ja keskkooli õppeprogrammid, eriti 1. astme õppeprogrammid on märksa paranenud, on tõusnud kõrgemale tasemele teadmiste hulga ja õppematerjali süstemaatilise järjestuse poolest võrreldes eelmiste aastate õppeprogrammidega, Keskkomitee leiab, et neis siiski veel esinevad olulised puudused ja neid on vaja ümber töötada 5., 6. ja 7. õppeaasta osas.

Õppeprogrammide põhilisteks puudusteks osutuvad:

a) õppeprogrammide ülekoormamine õppematerjaliga, mille tulemusena mitmed distsipliinid võetakse koolis läbi rutates, lapsed aga ei omanda kindlalt teadmisi ja oskusi (matemaatika alal - stereomeetria 7. grupis, kirjanduse alal - õppeprogrammidesse on võetud teoseid, mis mitte-jõukohased õpilastele jne.);

b) seose puudulikkus või koguni täielik puudumine üksikute õppeprogrammide vahel, eriti matemaatika ja joonestamise programmi vahel, aga samuti matemaatika, füüsika, keemia ja tööõpetuse programmi vahel jne. (geomeetrilised teadmised, mida nõuab joonestamise õppeprogramm 5. õppeaastal, antakse alles 6. õppeaastal, füüsika õppimine 5., 6. ja 7. õppeaastal ei ole kindlustatud matemaatiliste teadmiste ulatusega jne.);

c) põhimõtteliste vigade esinemine mitmes õppeprogrammis ja mõnede õppeprogrammide koostajate lihtsustav-vulgariseeriv arusaamine oma ülesandest (puuduvad mõisted kiirendusest, tungist ja Newtoni seadustest füüsikakursuses, raku mõiste udusus bioloogiakursuses, kaardi lugemise puudulikkus maateaduse kursuses, üksikud poliitilised vead ühiskonnaõpetuse kursuses);

d) puudulik ajalooline käsitlus ühiskondlike ainete

õppeprogrammides, mis väljendub selles, et neis äärmiselt nõrgalt antakse ettekujutus rahvaste ja riikide ajaloolisest minevikust, inimühiskonna arenemisest jne.

Oluliseks puuduseks osutub ka see, et ei ole veel välja töötatud ajaloo õppeprogrammid.

Vastavalt sellele Keskkomitee kohustab:

1. Vene NFSV Hariduse Rahvakomissariaati ümber töötama

1. jaanuariks 1933.a. alg- ja keskkooli õppeprogrammid selliselt, et kindlustada teaduste põhialuste tõelist, kindlat ja süstemaatilist omandamist laste poolt, faktide tundmist ja oskust õiges kõnes, kirjas, matemaatilistes harjutustes jm.

2. Õppeprogrammide ümbertöötamisel lähtuda järgmisest:

a) Läbi viia õppematerjali ümberpaigutus matemaatika, füüsika, keemia ja bioloogia õppeprogrammides II kontsentrigruppidele, kooskõlastades nende programmide õppematerjali ulatuse ja iseloomu iga grupi laste vanuslike erinevustega. Ühtaegu sellega on vaja osaliselt kärpida II kontsentril õppeprogramme matemaatikas, füüsikas, bioloogias ja keemias, et ilmtingimata kindlustada iga teaduse põhialuste selget ja kindlat omandamist ja jäädvustamist.

b) Kõrvaldada praegu esinev puudulik seos II kontsentril matemaatika, füüsika ja keemia õppeprogrammide vahel, samuti ajaloo, ühiskonnateaduse, kirjanduse ja keelte õppeprogrammide vahel.

c) Arvestada vajadust kasutada õppetöös (harjutused vene keeles, matemaatikas, ühiskonnateaduses jne., laboratoorsed tööd füüsikas, keemias ja loodusteaduses) ainet sotsialistlikust ülesehitustööst, tagades lastele kättesaadava materjali hoolikat valikut.

d) Tunduvalt suurendada historismi elemente ühiskonnateaduse, keele ja kirjanduse, maateaduse õppeprogrammides, illustreerides nende distsipliinide põhilisi peatükke ja teemasid vajaliku faktilise materjaliga, ajalooliste ekskurssidega ja võrdlustega.

e) Ette näha matemaatikatundide suurendamine, kujundades matemaatikakursus alg- ja keskkoolis selliselt, et kindlustada siirdumist tehnilise kutsehariduse järgmistele astmetele.

f) Füüsika õppeprogrammides - juurde võtta puuduvad elemendid staatikast, mõiste tungist, Newtoni seadustest; bioloogias - mõiste rakust ja organismi rakulisest ehitusest; keemias - on vajalik õppeprogrammi süstemaatilise ülesehitus, mis arvestaks elementaarsete keemiliste mõistete kindlat omandamist; maateaduses - õppeprogramm peab kindlustama kaardi, eriti NSV Liidu kaardi tundmist, samuti füüsilise geograafia põhimõistete, NSV Liidu füüsilise, loodusliku ja majandus-geograafia põhielementide tundmist niihästi tervikuna kui ka iga vabariigi, krai ja oblasti osas eraldi; maateaduse õppeprogrammi tuleb sisse võtta vajalikul määral teadmisi kapitalistlike maade geograafiast.

g) Tunnistada tarvilikuks, et keskkool kindlustaks igale lõpetajale ühe võõrkeele tundmist.

h) Märkides, vaatamata mõnesugusele paranemisele, emakeele ja ühiskonnaõpetuse õppeprogrammide ja õpetuse ikka veel mitterahuldavat seisundit, ÜK(b)P Keskkomitee paneb ette Vene NFSV Hariduse Rahvakomissariaadile omistada erilist tähelepanu nende ainete õppeprogrammide ümbertöötamisele ja nende õpetamise parandamisele.

Emakeele õppeprogramm peab kindlustama tõelikult süstemaatilise ja täpselt piiritletud teadmiste ringi, samuti kindlate oskuste omandamist õiges lugemises, kirjutamises ja suulises kõnes, tuues õpilaste õppetöö praktikasse iseseisvaid kirjalikke töid, grammatilist analüüsi jm. niihästi klassis kui ka kodus.

i) Tunnistada tarvilikuks võtta ühiskonnaõpetuse, kirjan-duse, keelte, maateaduse ja ajaloo õppeprogrammidesse tähtsaimad teadmised NSV Liidu rahvaste rahvusliku kultuuri, nende kirjanduse, kunsti, ajaloolise arenemise alalt, samuti NSV Liidu piirkondade tundmise elemendid (looduslikud erinevused, tööstus, põllumajandus, sotsiaalökonoomiline arenemine jne.).

j) Omistades suurt tähtsust tööõpetuse organiseerimisele polütehnilises koolis tunnistada tarvilikuks ümber töötada tööõpetuse õppeprogrammid selliselt, et kindlustada õpetuse tõelist seost tootva tööga ja "tähtmid selliselt, et kindlustada õpetuse tõelist seost tootva tööga ja "tähtsamate tootmisalade tundmaõppimist niihästi teoorias kui ka praktikas" (ÜK(b)P programm), juhindudes Lenini õpetusest, et polütehniline põhimõte "ei nõua kõige õpetamist, kuid nõuab nüüdisaegse tööstuse üldiste põhialuste õpetamist" (Lenini üleskirjutus Üleliidulise Kesk-Täitevkomitee VI koosseisu III istungjärgul 26.-27. septembril 1920.a. hariduse rahvakomissari ettekande puhul).

Sellest lähtudes on vaja kindlustada, nagu näitas Lenin, järgmised "polütehnilise hariduse alused": "põhimõisted elektrist", "elektri rakendamine mehaanilises tööstuses", "sama keemiatööstuses", "sama Vene NFSV elektrifitseerimise plaanist", "vähemalt 1-3 korda elektri jaama, tehase, sovhoosi külastamine", "teada nii- ja niisugused agronoomia põhialused jne. (üksikasjaliselt välja töötada teadmiste miinimum)".

Sellega seoses ja kõrvuti tuleb kindlustada keskkooli õpilastele põhitööriistade käsitsemis- ning puidu, metalli jne. töötlemisoskuse omandamist.

II. Õppetöö organiseerimisest ja koolirežiimi kindlustamisest.

Märgitagu, et õppetöö organiseerimise suhtes pärast Keskkomitee 5. septembri 1931.a. määrust on koolis loodud parem kord (kindlad tunniplaanid, rohkem täpsustatud õppetöö organisatsioon ja käik).

Ometi vaatamata Keskkomitee viitele selles määruses, et ühtegi meetodit ei saa tunnistada põhiliseks ja universaalseks õppemeetodiks, koolide praktikas on levinud põhilisena nn. "laboratoorne-brigaadimeetod" (paljudes koolides on see muutunud universaalseks), millega on kaasunud alatiste ja kohustuslike brigaadide organiseerimine, mis on põhjustanud

moonutusi õppetöö ebaisiklikuks muutumise näol, pedagoogi osa alandamist ja paljudel juhtudel iga õpilase individuaalse õpingu ignoreerimist.

ÜK(b)P Keskkomitee paneb liiduvabariikide hariduse rahvakomissariaatidele ette likvideerida laboratoorse-brigaadimeetodi moonutused, kooli õppeprotsess aga organiseerida järgmistel alustel:

a) Õppetöö organiseerimise põhivormiks alg- ja keskkoolis peab olema tund antud õpilaste grupiga (klassiga) täpselt kindlaksmääratud tunniplaani järgi ja õpilaste kindla koosseisuga. See õppetöö vorm peab sisaldama õpetaja juhatusel grupilist, brigaadilist ja iga õpilase individuaalset tööd mitmesuguste õppemeetodite rakendamisel. Seejuures tuleb kõigiti arendada õppetöö kollektiivseid vorme, praktiseerimata alatiste ja kohustuslike brigaadide organiseerimist.

b) Õpetaja on kohustatud süstemaatiliselt, järjekindlalt käsitlema tema poolt õpetatavat ainet, igal viisil õpetades lapsi töötama õpiku ja raamatu järgi, täitma mitmesuguseid iseseisvaid kirjalikke töid, töötama kabinetis, laboratooriumis, õppetöökojas, laiaulatuslikult organiseerides kõrvuti nende põhivormidega mitmesuguste katsete ja riistade demonstreerimist, ekskursioone (tehasesse, muuseumi, põllule, metsa jne.); seejuures õpetaja peab igal viisil abistama lapsi, kui neil õppimisel tekib raskusi. On vaja süstemaatiliselt õpetada lapsi iseseisvalt töötama, laialdaselt praktiseerides mitmesuguseid tööülesandeid, neid kooskõlastades vastava kursuse omandamisega (ülesannete ja harjutuste lahendamise, mudelite valmistamine, töötamine laboratooriumis, herbaariumide kogumine, kooliaia kasutamine õppeotstarbel jne.).

Keskkomitee kohustab hariduse rahvakomissariaate ja nende organeid ilmtingimata kindlustama kooli kogu õppetöös õpetajaskonna juhtivat osa.

c) Koolitöö arvestuse aluseks tuleb võtta õpilaste teadmiste jooksev individuaalne, süstemaatiliselt läbiviidav hin-

damine. Õpetaja peab õppetöö protsessis tähelepanelikult tundma õppima iga õpilast. Sellise tundmaõppimise alusel on õpetaja kohustatud iga veerandaasta lõpul koostama ise-loomustuse iga õpilase edukuse kohta antud aines. Igasugused keerukad skeemid ja vormid arvestuses ja aruandluses keelatakse.

Tunnistada tarvilikuks kontrollkatsete korraldamine aasta lõpul kõikidele õpilastele.

d) Kohustada Hariduse Rahvakomissariaati kiires korras välja töötama üksikute distsipliinide metoodika, samuti muude õppe-kasvatustöö viiside metoodika (näiteks töötamine laboratooriumis, käitises, kooliaias), vastavalt õpilaste vanuslikele iseärasustele.

e) Paljudel juhtudel kooli administratsioon ja pedagoogid ei pööra tähelepanu koolikorra rikkumisele ega ilmuta initsiatiivi õpilaste teadliku distsipliini tugevdamiseks. Seepärast kohustada koolide juhatajaid ja pedagooge: korraldama järjekindlat kasvatustööd, võideldes koolikorda rikkuvate õpilaste eksimustega, kaasa tõmmates selleks ühiskondlike organisatsioone, vanemaid, kommunistlike noorte ja pioneeriorganisatsioone; korratuid õpilasi aga, kes käituvad huligaanselt ja solvavad õpetajaskonda, kes ei täida kooli administratsiooni ja pedagoogide korraldusi ning purustavad koolirežiimi, kes rikuvad või raiskavad kooli varandust, - kõrvaldama koolist ilma õigusega kooli astumiseks ühest kuni kolme aastani.

f) Teha ülesandeks hariduse rahvakomissariatidele välja töötada süstemaatiliseks pedagoogiliseks propagandaks vajalikud korraldused, alustades viivitamatult populaarse pedagoogilise kirjanduse väljaandmist vanemate jaoks.

g) Kooli pedagoogilise töö efektiivsuse tõstmise eesmärgiga ja arvestades suurimat tähtsust, mida sel alal omab kooli varustamine selliste vajalike õppeabinõudega, nagu õppeabinõud, välja töötada kahe kuu jooksul plaan alg- ja kesk-

kooli õppevahendite (kaartide, gloobuste, näitlike tabelite jne.), loodusloo ja füüsika-matemaatika kabinettide sisustuse tootmise arendamiseks ja nendega koolide varustamiseks, samuti väljatöötada standardplaan kooli töötubade ja töökodade sisustamiseks vastavate tööpinkide, riistade ja materjalidega, et luua polütehnilise kooli organiseerimiseks vajalik õppebaas.

Plaan nende õppevahendite tootmise laiendamiseks ja nendega koolide paremaks varustamiseks tuleb välja töötada sellise arvestusega, et juba 1932/1933. õppeaastal saavutada kogu koolitöö materiaalse õppebaasi märgatavat tõusu.

III. Õpetajate kaadrist.

1. Märkides, et viimaste aastate vältel on märgatavalt tõusnud õpetaja aktiivsus ja ta vastutus oma töö eest, ÜK(b)P Keskkomitee kriipsutab alla õpetaja järjest suurenevat tähtsust lastele teaduste põhialuste õpetamisel, nendes teadliku distsipliini ja õpingusse ning töösse kommunistliku suhtumise kasvatamisel.

ÜK(b)P Keskkomitee kohustab liiduvabariikide hariduse rahvakomissariaate, nõukogude ja parteiorganisatsioonid igal viisil kindlustama õpetajale vajalikud töötingimused vastutusrikaste ja austavate kohustuste edukaks täitmiseks Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu noorsoo õpetamisel ja kasvatamisel. Süstemaatiline töö õpetaja ideelis-politilise taseme, üldhariduse ja pedagoogilise meisterlikkuse tõstmiseks, Keskkomitee ja NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu direktiivide vastuvaidlematu ja täpne täitmine õpetaja tööstustöolisega võrdsustamise kohta tema varustamisel toiduainete ja tööstuskaupadega, töötasu õigeaegne väljamaksmine, hoolitsemine õpetaja korteri, perekonna ja puhkuse eest, tähelepanelik suhtumine tema igapäevastesse tarvidustesse - kõik see peab iseloomustama partei leninlikku õpetajasse-suhtumist väljendavate direktiivide tõeliku täitmist nõukogude ja parteiorganisatsioonide poolt.

2. Hariduse Rahvakomissariaadil määrata kindlaks täpne kord õpetajate ümberpaigutamiseks ja ametikohtadele määramiseks ning niisugune kaadrijaotus kohtadel, mis kindlustaks kogenud õpetajate töö õiget kasutamist ja nende süstemaatilist abi noortele õpetajatele.

Ette panna kohalikele organitele mitte kiskuda õpetajat ühiskondlikule tööle koolitöö ja selleks valmistumise vältel (tundide ettevalmistamine, iseõppimine, osavõtt kursustest ja meetodilistest nõupidamistest jne.), kateegooriliselt keelates õpetaja kasutamist mitmesuguste tehniliste ülesannete täitmiseks külanõukogu, rajooni täitevkomitee jne. töös.

3. Tunnistada tarvilikuks teostada õpetajate laste vastuvõtmist tehnikumidesse, ülikoolidesse ja kõrgematesse tehnilistesse õppeasutistesse võrdsetel alustel töölistega.

4. Kirjastuskeskusel organiseerida 1. jaanuariks 1933. a. pedagoogidele üksikutel teadusaladel ja pedagoogilistes küsimustes kõige vajalikumate raamatute komplektide koostamist ja õpetajail kättesaadava hinnaga laialisaatmist.

Hariduse Rahvakomissariaadil koos raamatukauplemise organisatsioonidega avaldada ühe kuu jooksul soodustatud tingimused raamatute ostmiseks ja kättesaamiseks õpetajaille.

5. Hariduse Rahvakomissariaadil võtta tarvitusele abinõud, et lühima tähtajaga organiseerida vajalikul viisil ja täies ulatuses õpetajate pedagoogilist ettevalmistust, kodu- ja lühiajalist õpetust, pöörates erilist tähelepanu meetodika ja pedagoogilise töö vahendite käsitamise oskuse omandamisele (õppevahendite, riistade, kaartide, näitlike tabelite, kino, raadio jne. oskuslik kasutamine õppetöös).

Igal viisil laiendada praktikat õpetajate ergutamises ja premeerimises parimate töönäidete eest, samuti eesrindlike koolide ja õpetajate saavutuste arvestamist ja kasutamist juhtimises.

IV. Keskkooli vanematest gruppidest.

Eesmärgiga teostada partei programmi - "Tasuta ja üldise kohustusliku ja polütehnilise (praktilikas ja teoorias kõikide tähtsamate tootmisaladega tutvustava) hariduse läbiviimise kohta kõigile lastele mõlemast soost kuni 17 aastani" (ÜK(b)P programm), samuti eesmärgiga kiireimalt tõsta keskkooli õpilaste üldharidusliku ja polütehnilise ettevalmistuse taset, suurendada kõrgema kooli jaoks ettevalmistatud kontingente ja kõrvaldada vanuslik mittevastavus kesk- ja kõrgema kooli vahel, - alustada 1932/1933. õppeaastast seitsmeaastase polütehnilise kooli ümberkorraldamist kümneaastaseks.

Sellest lähtudes teha ülesandeks NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogule kinnitada ühe kuu jooksul konkreetne plaan eeloleval õppeaastal seitsmeaastasele koolile järgnevate kaheksandate gruppide organiseerimiseks kui esimene samm kümneaastase kooli suunas.

PEDOLOOGILISTEST MOONUTUSTEST HARIDUSE RAHVA-
KOMISSARIAATIDE SÜSTEEMIS.

Väljavõte ÜK(b)P Keskkomitee 4. juuli 1936.a. määrusest.

ÜK(b)P Keskkomitee konstateerib, et Vene NFSV Hariduse Rahvakomissariaat ja teiste liiduvabariikide hariduse rahvakomissariaadid on lubanud moonutusi kooli juhtimises nn. "pedoloogide" massilise soodustamisega koolides ja nendele tähtsaimate kooli juhtimise ja õpilaste kasvata-
mise funktsioonide edasiusaldamisega. Hariduse rahvako-
missariaatide korraldustega olid pedoloogidele pandud üles-
anded komplekteerida klasse, organiseerida koolirežiimi,
juhtida kogu õppeprotsessi "kooli ja pedagoogi pedologi-
seerimise seisukohalt", määrata õpilaste mitte-edasijõud-
mise põhjused, kontrollida poliitilisi vaateid, määrata
kooli lõpetajate elukutsed, kõrvaldada koolist mitte-edasi-
jõudjad jne.

Koolis pedagoogilise koosseisu kõrval pedagoogidest sõltumata pedoloogide organisatsiooni loomine, kel olid omad juhtivad keskused mitmesuguste pedoloogiliste kabinet-
tide, oblastilaboratooriumide ja teaduslike uurimisinsti-
tuutide näol, õppe- ja kasvatustöö killustamine pedagoogi-
de kontrollimist, - kõik see ei võinud tegelikkuses jätta vähendamata pedagoogi osa ja vastutust õppe- ja kasvatustöö korraldamise eest, ei võinud jätta loomata faktilist kont-
rollimatust kooli juhtimises, ei võinud jätta kahjustamata nõukogude kooli kogu tööd.

Seda kahju süvendas koolis läbiviidava pedoloogilise töö iseloom ja metodoloogia. Pedoloogide praktika, täiesti lahutatud pedagoogist ja koolitööst, seisnes peamiselt eba-
teaduslikes eksperimentides ning kooliõpilaste ja nende vanemate hulgas loendamatu arvu uurimuste teostamises mõt-

tetute ja kahjulike ankeetide, testide jms. näol, mis ammu partei poolt hukka mõistatud. Neid teaduslikeks peetud "uurimusi", milliseid teostati suurel hulgal õpilaste ja nende vanemate keskel, suunati peamiselt mitte-edasijõudvate või koolirežiimi raamidest väljatikkuvate õpilaste vastu. Nende eesmärgiks oli tõestada, nagu arvati, nüüdisaegse pedoloogia "teaduslikult" "biosotsiaalselt" seisukohalt õpilase mitte-edasijõudmise või ta käitumise üksikute defektide pärilikku ja sotsiaalset determinatiivsust, leida ülim määr negatiivseid mõjutusi ja patoloogilisi moonutusi õpilases eneses, ta perekonnas, sugulastes, esivanemates, ühiskondlikus keskkuses ja sel viisil leida põhjus õpilase eemaldamiseks normaalsest koolikollektiivist.

Samade eesmärkidega tegutses laialdane õpilaste vaimse arenemise ja andekuse uurimise süsteem, mis ilma kriitikata oli üle toodud nõukogude pinnale kodanlikust klassi-pedoloogiast ja mis kujutab endast õpilaste otsest mõnitamist, olles vastuolus nõukogude kooli ülesannete ja terve mõistusega. 6-7 aastasele lapsele esitati standardseid kasuistlikke küsimusi, mille järgi määrati tema niinimetatud "pedoloogiline" vanus ja ta avaimse andkuse aste.

Kõik see viis nii kaugele, et üha rohkem ja rohkem lapsi arvati vaimselt mahajäänute, defektsete ja "raskete" kategooriasse.

Pedoloogilisele "uurimisele" võetud õpilaste ühte ülalmainitud kategooriasse arvamise alusel pedoloogid määrasid, keda lastest tuleb normaalkoolist eemaldada ja "raskete", vaimselt mahajäänud, psühhoneurootiliste jne. laste jaoks määratud erikoolidesse üle viia.

ÜK(b)P Keskkomitee konstateerib, et pedoloogide kahjuliku tegevuse tagajärjel "erkoolide" komplekteerimine toimus laiaulatuslikus ja järjest suurenevas määras. Vastupidi ÜK(b)P Keskkomitee ja NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu otsesele juhendile luua kaks-kolm kooli defektsete ja õppetööd desorganiseerivate õpilaste jaoks, Vene NFSV Hariduse Rahvakomissariaat on asutanud mitmesuguste nimetuste

all suure arvu "erikoole", kus õpilaste valdav enamik osutub täiesti normaalseiks lasteks, keda on vaja tagasi viia normaalkoolidesse. Nendes "erikoolides" kõrvuti defektsete lastega õpivad andekad lapsed, keda pedoloogid ebateaduslike teooriate põhjal on umbropsu arvanud "raskete" kategooriasse. Mis aga puutub nende "erikoolide" korraldusse, siis ÜK(b)P Keskkomitee tunnistab õppe- ja kasvatustöö seisukorra neis täiesti lubamatuks ja kuritahtlikule vastutamatusale lähenevaks. "Erikoolid" osutuvad tegelikult ilma järelevalveta koolideks, kus õppetöö, õpperežiimi ja kasvatuse korraldus on antud kõige vähem kvalifitseeritud kasvatajate ja pedagoogide kätte. Mingit tõsist parandustööd nendes koolides ei ole organiseeritud. Selle tulemusena suur hulk lapsi, kes normaalkooli tingimustes on hõlpsasti parandatavad ja muutuvad aktiivseiks, püüdlikeks ja distsiplineeritud õpilasteks, omändab "erikooli" tingimustes halbu harjumusi ja muutub järjest raskemini kasvatatavaks.

ÜK(b)P Keskkomitee leiab, et partei kasvatuspoliitika niisugused moonutused hariduse rahvakomissariaatide organite praktikas võisid kujuneda seetõttu, et hariduse rahvakomissariaadid on kuni käesoleva ajani olnud eemal kooli juhtimise ja nõukogude pedagoogilise teaduse arendamise põhilistest ja elulistest ülesannetest.

Ainult hariduse rahvakomissariaatide hoolimatu suhtumisega pedagoogilise teaduse ja praktika juhtimisse võib seletada seda tõsiasja, et ebateaduslik ja vähiklik kooli väljasuremise teooria, kuigi see oli partei poolt hukka mõistetud, siiski leidis kuni viimase ajani tunnustamist hariduse rahvakomissariatides ning ta pooldajaid poolharitud pedoloogide näol paigutati koolidesse järjest ja järjest suurenevas ulatuses.

Ainult hariduse rahvakomissariaatide poolt noorsoo kasvatamise õige organiseerimise ülesannete kisendava ignoreerimisega ja paljude nende juhtide vähiklusega võib seletada seda tõsiasja, et hariduse rahvakomissariaatide süsteemis pedagoogika üleolevalt kuulutati "empiirikaks" ja "teaduse-

sarnaseks distspliiniks", kuna veel kujunemata, laialivalgub, oma ainelt ja meetodilt määramata ja kahjulikest antimarksistlikest tendentsidest küllastatud niinimetatud pedoloogia kuulutati universaalseks teaduseks, mis pidi suunama kogu õppe- ja kasvatus tööd, seehulgas ka pedagoogikat ja pedagooge.

Ainult puupäise hoolimatusega nõukogude pedagoogilise teaduse arenemise vastu saab seletada seda tõsiasja, et arvuka koolitöötajate armee laialdased ja mitmekülgsed kogemused ei leia läbitöötamist ja üldistamist ning nõukogude pedagoogikale on antud koht hariduse rahvakomissariaatide tagaõuel, samal ajal kui praeguse niinimetatud pedoloogia esindajaile antakse laialdased võimalused kahjulike ebateaduslike vaadete jutlustamiseks ja laste kallal enam kui kahtlaste eksperimentide massiliseks teostamiseks.

ÜK(b)P Keskkomitee mõistab hukka praeguse niinimetatud pedoloogia teooria ja praktika. ÜK(b)P Keskkomitee leiab, et niinimetatud pedoloogia niihästi teoorias kui ka praktikas baseerub ebateaduslikel, antimarksistlikel põhilause tel. Selliste põhilause te hulka kuulub eelkõige praeguse pedoloogia tähtsaim "seadus" - bioloogilistest ja sotsiaalsetest teguritest, pärivuse mõjust ja mingist muutumatus keskusest tingitud laste saatuse fäतालistliku determinatsiooni "seadus". See sügavalt reaktsooniline "seadus" on kisenavas vastuolus marksismiga ja kogu sotsialistliku ülesehitustöö praktikaga, mis edukalt kasvatab inimesi ümber sotsialismi vaimus ja likvideerib kapitalismi jäänuseid majanduses ja inimeste teadvuses.

ÜK(b)P Keskkomitee konstaterib, et selline teooria võis ilmuda ainult seetõttu, et nõukogude pedagoogikasse võeti ilma kriitikata üle vaated ja põhimõtted ebateaduslikust kodanlikust pedoloogiast, mille eesmärgiks on ekspluateerivate klasside valitsemise säilitamise huvides tõestada ekspluateerivate klasside ja "kõrgemate" rasside erilist andekust ja erilisi õigusi olemasoluks ning teiselt poolt töötavate klasside ja "madalamate rasside" füüsilist ja

vaimset predestinatsiooni. Kodanliku pedoloogia ebateaduslike põhimõtete selline ülekandmine nõukogude teadusse on seda kahjulikum, et teda varjatakse "marksistliku" fraseoloogiaga.

ÜK(b)P Keskkomitee leiab, et lapsi käsitleva marksistliku teaduse loomine on võimalik ainult nüüdisaegse niinimetatud pedoloogia ülalmainitud ebateaduslike põhimõtete allasurumisega ning ta ideoloogide ja praktikute terava kriitikaga, võttes aluseks pedagoogika kui teaduse ja pedagoogide kui ta kindjate ja teostajate täieliku taastamise.

ÜK(b)P Keskkomitee m ä ä r a b:

1. Taastada täielikult pedagoogika ja pedagoogide õigused.
2. Likvideerida pedoloogide lüli koolides ja kõrvaldada pedoloogilised õpikud.
3. Kohustada Vene NFSV Hariduse Rahvakomissariaati ja teiste liiduvabariikide hariduse rahvakomissariaate revideerima raskeltkasvatatavate laste koole, üle viies laste põhimass normaalkoolidesse.
4. Tunnistada vääraks Vene NFSV Hariduse Rahvakomissariaadi määrused pedoloogilise töö organiseerimise kohta ja Vene NFSV Rahvakomissaride Nõukogu 7. märtsi 1931.a. määrus "Pedoloogilise töö organiseerimise kohta vabariigis".
5. Kaotada pedoloogia kui erilise teaduse õpetamine pedagoogilistes instituutides ja tehnikumides.
6. Ajakirjanduses arvustusele võtta kõik seni ilmunud praeguste pedoloogide teoreetilised raamatud.
7. Soovijaid pedoloogidest-praktikutest üle viia pedagoogideks.